

The spiritual punishment in *Documents concerning the history of Iași*

Ionela ENE

Le présent article propose la mise en évidence des caractéristiques des châtiments spirituels rencontrés en 619 documents originaux du XVII-ème siècle, rédigés en roumain, trouvés dans « Documents visant l'histoire de la ville de Iași », éditée par I. Caproșu.

Mots-clés: documents du XVII-ème siècle, histoire de la langue roumaine, caractéristiques des châtiments spirituels

Conservative by definition, mainly by its specific structure (diplomatic form); in general, all the old administrative texts are noticeable through a distinguished stylistic organization. Although it respects a certain structure, a certain course in the description of the content, as well as it respects rules that were formed and defined in time; the documents differ according to their author and differ according to the author's social status and his education level. The objective of these documents is shaped, on one hand from the need to mirror some economic, social, political relations, and on the other hand from the need to adapt to the changes that political life from the 17th century is going through.

In this paper we aim at presenting the characteristics of one of the diplomatic forms of the *Documents concerning the history of Iasi*, and that is the spiritual punishment. The study is based on 619 documents from the 17th century that were written in Romanian, and which are in the 1st, 2nd and 3rd volume of *Documents concerning the History of Iasi*, edited by Ioan Caproșu. The studied texts are: selling documents (307), certification documents (72), donation documents (58), testimonial documents (37), tax-relief documents (19), court orders (17), empowerment documents (16), confessional documents (16), exchange documents (14), royal commands (10), documents of confirmation (certification) of a donation or of relief from taxation (9), notification documents (7), documents concerning the land (6), documents of debt payment (5), loan documents (4), leave documents (4), testaments (4), research documents (3), documents concerning the sharing of a fortune (3), wills (2), documents of redemption of some houses (2), mortgage documents (2), 1 buying documents, 1 document of taking into administration of a convent.

A close study of the documents mentioned above proves that they were made after a certain form. The oldest known form from the royal chancellery of Moldova

is identified in the act of Roman Mușat from March 30th 1392¹. Having suffered some changes and completions, this form remained in the Moldavian diplomacy of the interior documents until the middle of the 16th century².

In general, the form of the documents looked like the following layout³:

Constitutive parts of each document	Parts of which presence depends on the nature of the document
Initial protocol	Invocation → Symbolic → Verbal Intitulation Inscription (address) Greeting formula Preamble
Context	Promulgation Intervention Narration (Exposition) Disposition The penalty → Material → Spiritual Corroboration
Final protocol (Eschatocol)	Date Closing formula Validation signs → Underwriting → Witnesses → Seal

The punishment, the diplomatic formula that assures the execution of the stipulations of the document, usually contains a promise of reward of that who will respect the document, followed by threats and even punishments, spiritual or material⁴, in case that he/she does not respect the document. Specialists in the history of the diplomacy say that the spiritual punishment entered the old Romanian diplomacy from the Byzantine Empire through the Slavonic chancelleries from South of the Danube and it had the role of preserving both a royal decision as well as the ecclesiastical authority⁵.

¹See D.P. Bogdan, *The Slavonic-Romanian Diplomacy (Diplomatica slavo-română)*, in DIR, *Introduction (Introducere)*, II, p. 38. Also, see the facsimiles in DIR, A. XIV, XV, p. 491.

²See N. Grămadă, *The Royal chancellery in Moldova until the reign of Constantin Mavrocordat (Cancelaria domnească în Moldova pînă la domnia lui Constantin Mavrocordat)*, in “Codrul Cosminului”, IX, Cernăuți, 1935, p. 4.

³See D.P. Bogdan, *op. cit.*, p. 75.

⁴For the historic of these formulae and for their presence in various documents from Moldova and Walachia, see D.P. Bogdan, *op. cit.*, p. 103.

⁵D.P. Bogdan, *op. cit.*, p. 108-110.

Analyzing DII, one may see that the punishments are present in only 81 documents (27 donation documents, 8 tax-relief documents, 7 selling documents, 7 certification documents, 6 documents of royal commands, 5 testimonial documents, 4 empowerment documents, 4 court orders, 3 documents of donation certification/relief from taxation, 2 documents concerning the sharing of a fortune, 2 notification documents, 2 testaments, 2 confessional documents, 1 leave document, 1 will).

Most of the times, the spiritual punishments⁶ appear in documents that are destined to convents or in documents which have clergymen⁷ as the ones who issued them and the spiritual punishments rarely appear in other documents. The presence of the curses was related to a powerful authority which the Ecumenical Patriarchate of Constantinople started to have on institutions from Walachia. In this way, Alexandru Elian thinks that: “Once with the intensification of the ecclesiastic relations with the Ecumenical Patriarchate of Constantinople and in general with the Greek Orient, the visits of the Patriarchs or of the Archbishops do not have as objective only raising alms as they used to do. Their growing authority will determine institutions and the private owners from Walachia to appeal to them in order for them to issue curse books or in order for them to have certain legal assignments”⁸.

In general, these formulae have a stereotype like character and contain two parts: the first presents the invocation of God, of the Mother of God, of the 318 Saint Fathers participants of the I Ecumenical Synod, of the 12th Apostles, of all Saints and their involvement in the act of the punishment, and the second part is the “physical punishment”. Both parts of the punishment contain elements that come from the cultic discourse. The invocation of the divinity, from the first part of the punishment, respects the well known hierarchic order in the Orthodox cult and the higher the number of the Saints that were called the higher the punishment’s power grows⁹: „de să va scula cineva din ficiorii fietecărui ctitor, ori din cei morți ori din cei vii, ca să gîlcească și vor vrea să tragă unii pre alalți, acela ca să fie neiertat de

⁶The spiritual punishment appears for the first time in Moldova in the act of Iuga from November 28th 1399, given to Braia the boyar. See D.P. Bogdan, *op. cit.*, p. 106.

⁷Although according to the church’s canon, only the hierarchs, on the territory of their eparchy, had the right to cast religious curses, however the vaivode, as God’s „chosen one”, has the privilege to give spiritual punishments which he puts in writing. The spiritual punishments from the official documents assured the durability of his command the authority of the actions.

⁸Alexandru Elian, *Greek and Romanian Elements of Paleography (Elemente de paleografie greco-română)*, in the volume *Documents concerning the history of Romania. Introduction (Documente privind istoria României. Introducere)*, vol. I, Bucharest, Academia RPR Publishing House, 1956, p. 367-368.

⁹For other examples of this type, see Doru Radosov, *Book and Society in the North-West of Transylvania (Carte și societate în Nord-Vestul Transilvaniei), (17th – 19th centuries)*, Oradea, Cele Trei Crișuri Publishing House, 1995, p. 224-226, where he talks about a “pyramid like structure” of the curse that is organized on many levels: God-The Father, the Trinity, the Virgin Mary, the Apostles, the Martyrs, the Scholars, the Saint Hierarchs, the Army of Angels, the 318 Saint Fathers from Niceea.

Domnul Dumn(e)dzău ce au făcut ceriul și pomîntul și de Preacinstita Maica Sv(i)nței Sale Mariia și de patru Evangheliști și de 12 Apostoli și să fie blăstămat și afurisit de 318 Sv(i)nți Părinți ce au fostu în cetatea sv(i)ntă, în Necheia, și să aibă parte cu Iuda și cu trecleatul Ariie întru făr(ă) fund” (II, 340/311, 1671)¹⁰, „Iar cine s-ari ispiti a strîca macar cît de puțin acela să fie blăstămat și lepădat de Domnul Dumn(e)dzău, și de Pr(e)cista, Maica lui I(su)s H(risto)s, și de 12 vrîhovnici Ap(o)s(to)li, dintru carii sint 4 Evangheliști și de 318 Sv(i)nți Părinți ce-au fost în sv(i)nta cetate în Nichei, și de toți sv(i)nții, și s(ă) fie treclet și proklet, anathema maranafta, afurisit, și după moarte trupul lui nepomenit, și să-i fie pîrîșele lui călugărițile sv(i)ntei m(ă)n(ă)stiri la înfricat giudețul Domnului I(su)s H(risto)s” (III, 109/88, 1696), „Iar carii să vor ispiti a strica această danie a noastră, acela să hie de Domnul Dumn(ed)zău și de Maica Precistă blăstămat și neiértatu și afurisiți de 318 Oteț(i) și lăcașul ca s(ă) fie cu trecletul Arié în véci de véci” (II, 604/534, 1685), „Iar oricine ari hi și s-ar amesteca a strica daniia noastră, să hie neiertat de Domnul Dumnădzău ce au făcut ceriul și pămîntul” (II, 485/437, 1678). In the documents that were studied it is noticed the high frequency with which Virgin Mary is invoked, a justified fact if it is taken into account the great devoutness of the Romanians towards the Mother of God.

Sometimes, the spiritual punishments are explained by the intervention of the guardian angel of the place to which the donation is made. An example, in this way, is a document issued by vaivode Antonie Ruset, through which St. Nicolas Church from Iași is given to Dosoftei, metropolitan bishop, in order for it to be the second metropolitan chair of Moldova. The one that ignores the royal command will have St. Hierarch Nicolas as an “enemy” of “înfricatul giudeț”, Saint that usually, appears in a protective position: „Cine s-ar ispiti a strica macar cît de puțin, acela să hie neiertatu de Domnul D(um)nedzău și de Precinstita Maica Sfinții Sale Măria si să hie blăstămat și afurisit de 12 vrîhovnici Apostoli și de 318 Sf(i)nți Părinți săbornici ce-au fost în Nichea, cetate cea sf(i)ntă, și să aibă pîrîș înaintea înfricatului giudeț pre Arhierarhul și de minuni făcătoriu a lui H(risto)s, Nicolai, și să aibă parte cu Iuda și cu procleatul Aria, în veci” (II, 468/424, 1677). In the spiritual punishments described in the documents it is noticed that the Mother of God or the Saints who are „good mediators”¹¹ receive „negative attributions”, like in all the curses that „turn backwards» the traditional aspects”¹². From defenders they become the ones that accuse, the ones that burden the situation of those who are before the Supreme Judgment. The spiritual punishments from the documents are, mostly, signs of some gestures of protection for some donations. This kind of document is issued by bishop Theodosie de Roman who

¹⁰Because all the examples are from DII, in order to simplify them I gave up this argument at each example. The numbers from the parenthesis indicate, in order, the number of the volume, the number of the document/page and the year in which the document was written.

¹¹D.H. Mazilu, *A history of the curse (O istorie a blestemului)*, Polirom Publishing House, Iași, 2001, p. 330.

¹²*Ibidem*.

give the Patriarchy from Jerusalem some houses in Iași: „Deci, carii dintru fiecare oameni: or domni, or boiari, or arhieriei, or dintre ai noștri oameni, sau dintru streini, or cu zapis, or fără zapis, de s-a ispiti a întoarce sau a strîca a noastră danie și miluire, unii ca aceia să fie bl(ă)stămați și afurișiți și neierțați de Domnul Dumnedzău și de toți sv(i)ntii și să aibă pîră și pre săborul svinților în cer, la înfricoșeatul și gromnicul giudeț a Domnului nostru, a lui I(su)s H(risto)s și să aibă parte cu Iuda și blăstămatul Arie și de noi păcătoșii încă să «nu» fie iertat” (II, 404/371, 1673). Even though the penalty contains an „avalanche” of words of fear, it has a protective role and in a document concerning the relief from taxation issued by the vaivode Antioh Cantemir: „Iar cine s-ari ispiti a strîca macar cît de puțin acela să fie blăstămat și lepădat de Domnul Dumn(e)dzău, și de Pr(e)cista, Maica lui I(su)s H(risto)s, și de 12 vrîhovnici Ap(o)s(to)li, dintru carii sint 4 Evangheliști și de 318 Sv(i)nti Părinți ce-au fost în sv(i)nta cetate în Nichei, și de toți sv(i)ntii, și s(ă) fie treklet și proklet, anathema maranafta, afurisit, și după moarte trupul lui nepomenit, și să-i fie pîrîșele lui călugărițile sv(i)ntei m(ă)n(ă)stiri la înfricat giudețul Domnului I(su)s H(risto)s” (III, 109/88, 1696).

In the second part of the punishment described in the document frequently appear some „hateful figures”, like Judas and Arie. Because of the crimes that were committed, they make place between „«parables» that offer models for the «physical» part of the punishment”¹³. The simple evocation of the name sends us to „infernial” consequences and, that is why, the deed does not appear explained in the curse: „să aibă parte cu Iuda și cu trecleatul Arie întru făr(ă) fund” (II, 340/311, 1671), „să aibă parte cu Iuda și cu trecleatul Arie întru munci, în véci”, „să aibă parte cu Iuda și blăstămatul Arie și de noi păcătoșii încă să «nu» fie iertat” (II, 404/371, 1673), „Iară cine să va ispiti a strîca, Domnul Nostru, I(su)s H(risto)s, să-l streinédze de mila sa ce vécinică, și, la dreptul și înfricatul giudeț, ce va să fie, lăcașul lui să fie la un loc cu întunecatul și cu proclétul Arie” (II, 426/388, 1675), „să aibă parte cu procleatul Iuda și cu trecleatul Aarii întru nesăvrășit véci” (II, 532/475, 1680). The power of the curse casted on the heretic Arie from the 1st Ecumenical Synod from Niceea (summoned by king Constantin the Great) is amplified by the miracles that followed after the decision of the 318 St Fathers that participated at the Niceean Synod. The importance of the Niceea sentence remained in the Romanian mentality both because of the texts of the cultic discourse¹⁴ as well as because of the iconographic representations¹⁵.

¹³ *Ibidem*, p. 375.

¹⁴ See Varlaam, *Cazania*, p. 138-139, where he refers to the anguishing death of the heretic: „În dzua céia ce vrea Arie să cânte liturghie cu patriarhul Alexandru și cu alți arhieriei, într-acéia noapte să duse patriarhul în besérecă și întră în oltariul besérecei și cu lacrimi să ruga lui Dumnedzău într-acesta chip: de iasite bun Arie și destoinic de liturghie, să-l cruti; iar de nu, să nu-l piardă de pre fața pământului, să nu mai strice creștinii”.

¹⁵ See Răzvan Theodorescu, *The Bizantin Empire, the Balkans and the Occident at the beginnings of the Romanian medieval culture (10th – 14th century) (Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X-XIV))*, Academia R. S. Romania Printing Press, 1979, p. 310.

The spiritual punishments enhance through lexical violence an entire imagery of fear and horror. There can be identified „stages of punishment”¹⁶: „de să va scula cineva din ficiorii fietecărui ctitor, ori din cei morți ori din cei vii, ca să gîlcească și vor vrea să tragă unii pre alalți, acela ca să fie *neiertat* de Domnul Dumn(e)dzău ce au făcut ceriul și pomîntul și de Preacinstita Maica Sv(i)ntîi Sale Mariia și de patru Evangheliști și de 12 Apostoli și să fie *blăstămat și afurisit* de 318 Sv(i)ntîi Părinți ce au fostu în cetatea sv(i)ntă, în Necheia, și să aibă parte cu Iuda și cu *treleatul Ariie întru făr(ă) fund*” (II, 340/311, 1671), „Deci, carii dintru fiecare oameni: or domni, or boiari, or arhierei, or dintre ai noștri oameni, sau dintru streini, or cu zapis, or fără zapis, de s-a ispiti a întoarce sau a strîca a noastră danie și miluire, unii ca aceia să fie *bl(ă)stămați și afurisiți și neiertați* de Domnul Dumn(e)dzău și de toți sv(i)ntîi și să aibă *pîră și pre săborul svinților în cer, la înfricoșeatul și gromnicul giudeț a Domnului nostru, a lui I(su)s H(risto)s și să aibă parte cu Iuda și blăstămatul Ariie și de noi păcătoșii încă să (nu) fie iertat*” (II, 404/371, 1673), „Cine s-ar ispiti a strica macar cît de puțin, acela să hie *neiertatu* de Domnul D(u)mnedzău și de Precinstita Maica Sfinții Sale Măria și să hie *blăstămat și afurisit* de 12 vîrhovnici Apostoli și de 318 Sf(i)ntîi Părinți săbornici ce-au fost în Nichea, cetate cea sf(i)ntă, și să aibă *pîrîș înaintea înfricatului giudeț pre Arhierarhul și de minuni făcătoriu a lui H(risto)s, Nicolai, și să aibă parte cu Iuda și cu procleatul Aria, în veci*” (II, 468/424, 1677). The seriousness of the punishment is amplified by the interdiction to mention the removal from the collective memory or by threatening with the Judgment Day¹⁷ the one who does not respect a document: „Iar cine s-ari ispiti a strîca macar cît de puțin acela să fie *blăstămat și lepădat* de Domnul Dumn(e)dzău, și de Pr(e)cista, Maica lui I(su)s H(risto)s, și de 12 vîrhovnici Ap(o)s(to)li, dintru carii sint 4 Evangheliști și de 318 Sv(i)ntîi Părinți ce-au fost în sv(i)nta cetate în Nichei, și de toți sv(i)ntîi, și s(ă) fie *treklet și proklet, anathema, maranafta, afurisit, și după moarte trupul lui nepomenit, și să-i fie pîrîșele lui călugărițile sv(i)ntei m(ă)n(ă)stiri la înfricat giudețul Domnului I(su)s H(risto)s*” (III, 109/88, 1696); „Iară cine se va ispiti a lua sau a strica tocmeala noastră, acela om să aibă a da *răspuns de păcatele noastre înaintea giudețului înfricat*” (I, 94/131, 1610); „Iară cine să va ispiti a strîca, Domnul Nostru, I(su)s H(risto)s, să-l *streinédze de mila sa ce vécinică, și, la dreptul și înfricatul giudeț, ce va să fie, lăcașul lui să fie la un loc cu întunecatul și cu proclétul Arie*” (II, 426/388, 1675).

The space that is mentioned most frequently in punishments is „the world beyond”, a place of treason and of apostasy: „oricine ar fi să hie *treleat și procleat*

¹⁶Also see Doru Radosav, *op. cit.*, p. 224-226, where are exemplified the following “ten stages” of the punishment: *să fie afurisit*”, „*să fie blestemat*”, „*să fie anatema*”, „*să fie anatema, maranata*”, „*va fi afurisenie de sfinți*”, „*sub afurisenia Sfintei Troițe și a Sfinților Părinți*”, „*să fie orânduit și pedepsit cu pedeapsă bisericească*”, „*să aibă județ înaintea lui Dumnezeu*”, „*să fie afurisit, anatema, procleat, blăstămat*”, „*să n-aibă parte cu Hristos*”.

¹⁷The Christians were „familiar” with the Judgment Day thanks to icons and thanks to the cultic discourse and for this reason we believe that to the „*înfricatul giudeț*”, the curse depended on the capacity to produce fear to those who dared not to respect any kind of document.

și anatima și blăstămat de 318 Oteți și *locul lui de lăcaș să fie cu Arie*” (I, 230/308, după 1633); „de să va scula cineva din ficiorii fietecărui ctitor, ori din cei morți ori din cei vii, ca să gîlcească și vor vrea să tragă unii pre alaltî, acela ca să fie neiertat de Domnul Dumn(e)dzău ce au făcut ceriul și pomîntul și de Preacinstita Maica Sv(i)nției Sale Mariia și de patru Evangheliști și de 12 Apostoli și să fie blăstămat și afurisit de 318 Sv(i)nți Părinți ce au fostu în cetatea sv(i)ntă, în Necheia, și *să aibă parte cu Iuda și cu trecleatul Ariie întru făr(ă) fund*” (II, 340/311, 1671); „Iară cine să va ispiti a strîca, Domnul Nostru, I(su)s H(risto)s, să-l streinèdeze de mila sa ce vécinică, și, la direptul și înfricatul giudeț, ce va să fie, *lăcașul lui să fie la un loc cu întunecatul și cu proclétul Arie*” (II, 426/388, 1675); „Iar cine se va mai ispiti să mai scornească pîră să fie deajnic Porții cu 24 de boi și să fie trecelet și proclét și anathema și lepădat de Domnul Dumnedzău și de Preacurata a lui Maică și de 318 Oteți ce sînt în Nicheiu, și de toți sfinții și *să aibă parte cu Iuda și cu trecleatul Ariie întru munci, în véci*” (II, 162/145, 1667); „iar carel(e) dintru dînșii, preut sau diiacon, ne va uita pre acela să nu-l ducă Dumn(e)zău Sv(i)nția Sa la dulceața Raiului, ce să-l pogoară *la amarul <I>adului*” (I, 441/500, 1658).

Beyond the fact that the spiritual punishments are diplomatic formulae, they represent forms of the curse, being understood at the level of the collective mentality both in the offensive dimension as well as in the protective one. The DII study allowed us to notice a „rhetoric of the anathemisation”¹⁸ which governs the curses from the documents; this being related with the religiousness of the community and with the cultic discourse¹⁹. Also, one may notice that the spiritual punishments bring information concerning the way in which the Romanian society worked in the period reflected in the documents that contain them.

References

Sources

- DII¹ = *Documents concerning the history of Iași (Documente privitoare la istoria orașului Iași)*, vol. I, *Interior documents (Acte interne) (1408-1660)*, printed by Ioan Caproșu and Petronel Zahariuc, Dosoftei Publishing House, Iași, 1999
- DII² = *Documents concerning the history of Iași (Documente privitoare la istoria orașului Iași)*, vol. II, *Interior documents (Acte interne) (1661-1690)*, printed by Ioan Caproșu, Dosoftei publishing house, Iași, 2000
- DIII³ = *Documents concerning the history of Iași (Documente privitoare la istoria orașului Iași)*, vol. III, *Interior documents (Acte interne) (1691-1725)*, printed by Ioan Caproșu, Dosoftei publishing house, Iași, 2000

¹⁸Doru Radosav, *op.cit.*, p. 335.

¹⁹The situation can be seen in the writings from the manuscripts or books. For discussions concerning this matter, see Cătălin Rișcuță, *The curse as a popular mentality reflected in manuscripts from the old Romanian books (Blestemul ca mentalitate populară reflectată în însemnările de pe manuscrise de pe cărțile românești vechi)*, in “Corviniana Acta Musei Corviniensis, III, 1997”, p. 227-228.

- DIR, A = *Documents concerning the history of Romania (Documente privind istoria României), 17th century, A. Moldova*, vol. I (1601-1605); vol. II (1606-1610); vol. III (1611-1615); vol. IV (1616-1620); vol. V (1621-1625), Bucharest, Academia Republicii Populare Române Publishing House, 1952-1957
- DIR, B = *Documents concerning the history of Romania (Documente privind istoria României), 17th century, B. Țara Românească*, vol. I (1601-1610), vol. 2 (1611- 1615), vol. 3 (1611-1620), vol. 4 (1621-1625), Bucharest, Academia Republicii Populare Române Publishing House, 1951-1954
- DIR, *Introduction (Introducere)*, II = *Documents concerning the history of Romania. Introduction (Documente privind istoria României. Introducere)*, vol. II, Academia Republicii Populare Române Publishing House, 1956
- Varlaam, *Cazania* = Varlaam, Moldavia's Metropolitan Bishop, *Cazania (1643)*, edition by J. Byck, Fundația Regală pentru Literatură și Artă Publishing House, Bucharest, 1943

Texts

- Bogdan, Damian P., *The Slavonic-Romanian Diplomacy from the 14th and 15th century (Diplomatica slavo-română din secolele XIV și XV)*, Bucharest, 1938
- Elian, Alexandru, *Greek and Romanian Elements of Paleography (Elemente de paleografie greco-română)*, in the volume *Documents concerning the history of Romania (Documente privind istoria României)*, Introduction, vol. I, Bucharest, Academia RPR Publishing House, 1956
- Grămadă, Nicolae, *The Royal chancellery in Moldova until the reign of Constantin Mavrocordat (Cancelaria domnească în Moldova pînă la domnia lui Constantin Mavrocordat)*, in „Codrul Cosminului”, IX, Cernăuți, 1935
- Mazilu, Dan Horia, *A history of the curse (O istorie a blestemului)*, Polirom Publishing House, Iași, 2001
- Papacostea, Șerban, *Romanian Middle Ages. Political realities and the spiritual movement (Evul mediu românesc. Realități politice și curente spirituale)*, Bucharest, Corint Publishing House, 2001
- Pippidi, Andrei, *The political tradition of the Bizantine Empire in Walachia in the 16th-18th century (Tradiția politică bizantină în țările române în secolele XVI-XVIII)*, Bucharest, 1983
- Radosav, Doru, *Book and Society in the North-West of Transylvania (Carte și societate în Nord-Vestul Transilvaniei)*, (17th – 19th centuries), Oradea, Cele Trei Crișuri Publishing House, 1995
- Rișcuță, Cătălin, *The curse as a popular mentality reflected in manuscripts from the old Romanian books (Blestemul ca mentalitate populară reflectată în însemnările de pe manuscrise de pe cărțile românești vechi)*, in “Corviniana Acta Musei Corviniensis, III, 1997”
- Sacerdoțeanu, Aurel, *Introduction to Diplomatics (Introducere în diplomatică)*, Excerpt from “Hrisovul”, the bulletin of the School of Archival Science, I, Bucharest, 1941, p. 60 -76

Theodorescu, Răzvan, *The Bizantin Empire, the Balkans and the Occident at the beginnings of the Romanian medieval culture (10th – 14th century)* Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X-XIV), Academia R.S. Romania Publishing House, 1979